

մանենբուռ մէջ չունի հոգեկան կեանքն է, բարձրագոյն և տարբեր տեսակ կեանք մը որ գոյութիւն ունի միայն Աստուծոյ մէջ։ Մենք նոյն կեանքն բառը կը գործածենք երկուքին համար ալ, բայց երբ խորհինք թէ երկուքն ալ նոյն տեսակ բաներ են, ասիկա պիտի նմանէր անոր երբ խորհէինք թէ յիշոցին մեծութիւնը և Աստուծոյ մեծութիւնը նոյն տեսակի մեծութիւններ են։ Իրականութեան մէջ կենտարանական կեանքի և հագեցեալ կեանքի միջև եղած տարբերութիւնը ասելաբէ կարեւոր է որ հարկ կ'ըլլայ դատ զատ բառեր գործածել խրաքանչիւրին համար՝ Կենտարանական կեանքը որ մեզի կուգայ և ք (ինչպէս ամէն բան բընութեան մէջ) բնութեան կ'երթայ և կը լաւագոյն անոր մէջ կրկին վերանորոգուելով օդի, ջրի, օրի, անուշիկի և այլ ձևերու տաք, Վիտո(“) բառով կը յատկանշուի։ Հոգեկան կեանքը որ գոյութիւն ունի Աստուծոյ մէջ ամբողջ յաւիտեաններու ընթացքին և որ ստեղծեց ամբողջ բնական տիեզերքը զօհ կը կոչուի։ Վիտո տեսակ մը շուքն է զօհ-ին կամ անոր խորհրդանշական նմանութիւնը։ Տեսակ մը նըմանութիւն որ գոյութիւն ունի լուսանկարի մը և լուսանկարուած առարկային և կամ արձանի մը և մարդու միջև։ Մարդ մը որ կը փոխուի վիտո-ի վիճակէն զօհ-ի վիճակին, կը նմանի քաջ արձանի մը որ կը փոխուի մարդու։

Ս. հոս է քրիստոնէութեան ճշգրիտ իմաստը։ Այս աշխարհը արձանագործի մը մեծ խանութ մըն է, և մենք արձաններ ենք։ Քրիստոնէութիւնը կը յայտարարէ թէ այդ արձաններէն ոմանք օր մը կեանքի պիտի կոչուին, օժտուած անմահ և յաւիտեական կեանքով մը, այսինքն՝ աստուածային կեանքով, և միայն այն ատեն է որ մարդիկ Աստուծոյ իրական որդիները կ'ըլլան։

Թրգմ. Ս. Վ. Մ.

Ի ՊԵՏՍ ՔԱՐՈՉՉՈՒՄ

ՔԱՐՈՉՈՒՄ ՍՈՍԻԹԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԱՍԻՆ

II. ՄՏԱԾՈՒԾՆԵՐՈՒ ԻՌԻՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ներթերնիդ այսպէս օկսած է արդէն ապրիլ ձեր մէջ, բայց դեռ կարելի է գտնել գլխաւոր կէտին համար վիճակով, դեռ անորիշ մտածումի, դեռ սեւեռուած ուղղութեան թնէն զուրկ մտածումի վիճակով, խնդրը այլեւս ծառին ատաղձը գտնելն է, ձեռք ինքնին կուգայ յետոյ, այս երկրորդ փուլը, որ սկզբնական ներշնչումն է առաջ կուգայ, ան է զոր ես կը կոչեմ յաւաքումին մարդարանը։

Այստեղ սովորութիւնները կը տարբերին իրարմ ոմանք անմիջապէս ջանք կ'ընեն որ իրենց խորհրդածութիւնը յատկապէս մը փնտռէ։ Երբ զայն գտնեն, կ'առնեն անոր ամէն մէկ մասը, և նորէն կը խորհրդածեն, ընթերցումին ալ օգնութեամբ, որպէսզի ընդլայնեն զայն, աղէի մեթոտ մըն է ասիկա, և պատճառ մը չկայ որ չլայնողի ան, երբ մանական միտքը գիտ ընող է։ Վերջապէս ամէն մէկը իր փորձառութեան շնորհիւ, ինքը պէտք է գիտնայ թէ հարկ է որ այդպէս ընէ։ Բայց արդէ կերպ մըն ալ կայ զոր ես մեծապէս շատ կը սիրեմ, եւ շատ զարմացալ երբ բաւական ետք իմացայ թէ Պուրտալուի կերպն այդ է եղեր։ Նիշը հակառակին է որ պիտի ուզէր հաւատալ մարդ, այնքան ի յատու ջապոնէն այսինքն՝ տրամաբանական բխուլու կարմիրք կուտան անոնք, բայց այդպէս չէ եղեր, նախ ըստ ըստիտի կ'աշխատի եղեր, ներքը ամէն ուղղութեամբ դարձնելով, ինչպէս Ռոտէն իր յարաբոյցի աւմէն կողմ կը գտնար, որպէսզի իր կիսանդրին զգիտաբնութեամբ խառն մը դառնայ։ Պատասխան՝ իրարու հետ շղթայաւոր և ուզգին մտածումներ ունեցող այս մարդը առանց կարգի, գէթ առանց վերջնական կարգի կը գործէ իր մտածումները (մասն զի կարգ անեցող մտածումները չ'որոշող կրնան ներկայանալ, պէտք է խնայող

(*) Վիտո & զօհ երկու յանարէն բառեր յատկանշուելու համար երկու կեանքերու տարբերութիւնը։

միամիտփութեամբ ըլլան, ինչպէս կը տեսնուի Բասթա (մէջ), անկէ վերջ միայն Պուր-տալու հետամուտ կ'ըլլար շինելու իր յա-տակագիծը. «այդ փմորէն» զը շինէր ա-նկա իր հացը և գորոցներու մէջ մնացածն ալ նորէն կը փառայէր յօրինելու իր Վառ-ժուռները»։ Իրեն նմանողներուն համար մխիթարական ցուցմունք արդարեւ, ի գէպ փոխարինութեան բազմաթիւ գոհողութիւն-ներու, որոնք անհրաժեշտ կ'ըլլան յօր-նումի պահուն, «եթէ ուզուի խոյս տալ ծան-քաքանդումէ»։

Յօրինումի գործը այսպէս ակնհայտ վաղեմաներով, սրունք պիտի իրարու դան-ժիւղան ապագայ ցամաքին մէջ, կազմա-վերադարձի աշխատանքէն առաջ ունենալով ազատ և ցանուցիկ ներշնչում մը կամ փորագրիին կէտերը գտնելով և անոնց թիւը պատշաճելով, և ուզուած ատեն, ցայտումի մը կորագիծը գծելով, խոյս տալով կ'ըլ-լա՞նք պարտաւորել յօրինումի մը յանդու-ժութենէն և հերմակ էլի մը սրտնեղանքին և թարփաշխատանքի մը ազատութիւնը «փռանքանք»։

Ինչ որ ալ ըլլայ ընտրուած մեթոտը, խաղաղութեան պայմանները միշտ նոյն են, պատշաճեցումի երանգները միայն կը փոխ-ուին։ Ապակաս յոգնութեան համար կ'ենթա-դրեմ թէ՛ եթէ երկրորդ ձեւը ընտրած էք, այն ատեն երկու բան կայ ընելիք. նախ՝ պատ-րաստել բուն անհրաժեշտութեանը, դիմելով տարիչի ալ աշխատանքին եթէ չպէտք կայ. ուստի պարագայի մէջ՝ հասարակաց աղ-բիւրներու, այտինքն Ս. Դիրքի համարու-թաւորի միջոցաւ, եկեղեցական մատենանե-րում, արտքը ինչ ինչ պարագաներու մէջ անհրաժեշտ են, երբ գործընտել մասնաւոր եռոյնի մը առիթը կայ, և միշտ օգտակար, «առտուածարանութեան» վարդապետական կէտերը նշտելու և լաւ սահմանումներ ը-նելու, փոխադարձութեան թերեւս, կամ խնդրոյն հետ տուրջութիւն ունեցող որեւէ հետադարձանք, ընկերային գիտութեան, վեր-ջապէս անհրաժեշտ կամ առտու մօտաւոր երկրորդի վրայ խօսող հեղինակներուն, եթէ պիտի չըն զգա՞նք աստիճանայն. նպատակն։

Ինչ է ասոյորոքութիւն ընել. նայել Հա-մարտաբարութիւնը, ինչպէս նաև յուսադրած արդիւնքը անոր մտքին մէջ լաւ տպաւորել տալ կա-

շատ մը ընտիր թելադրութիւններ չգտնէ-տալ կերպով. Ս. Դիրքէն յիշեցիք խա-ղեր, անհարկութիւններ, պատկերներ, ու-շագրու բանաձեւեր, ընդլայնուելիք դա-դարներ և այլն. ուստի իրենց կիտրէին, իրենց ծարրէնստիտէրին, իրենց Պէշտի-լին կը դիմէն միեւնոյն կերպով, ուր ընդ-ուսի վարպետներէն փոխ ամենաւաճ խոսքե-րու մէջ շատ մտածումներ և ինչ որ աւելի լաւ է, մտածումի դիտումներ կը գտնեն։

Իմացակամ հանգիստի մէջ ետքաքաղած են թէ ինչպէս պէտք է կատարել ընթերցումը որպէսզի միտքը մտնիս. պէտք իրեն քաշէ իրեն պէտք եղածը, անպէտքները փողով իրենց տեղը և աստիճան կրնայ ըլլալ միտքով անընդհատ նպատակին շուրջը հաշիւելով, և թոյլ տալով որ առաջին ներշնչումը ետ-մագրուէ ամբողջ ուշագրութիւնը։

Յատկէ թէ այսպիսի թելադրութիւն-ներէ օգտուելու համար, պէտք է ատեղծել գիտնալ, ինչպէս որ պէտք է գծագրել գիտ-նալ՝ ամպագրուէ մէջ տեսնուած ձևերը, փո-տաղործելու համար, այսպէս մենք մեր գիտն-ալը չգործածելով ուրիշը-կողմաներու ար-ուեստը չէ որ կը սորվեցնենք, ընդհանա-ւազը բուն ատենն է դուրս հանելու անձ-նական հոթները եթէ ունիք և հին ընթեր-ցումներու արդիւնքները։

Յետոյ պէտք եղածին չափ երկար մա-մանակ պիտի խորհրդածենք, ու զիշերն անգամ աշխատելով ի հարկին, դարանա-կալ նպատակով բախտի բոլոր պատեհու-թիւններուն. Տը լա Թրուայի պէն մէկ դար-կով սեւեռելով պղնձագոյն շիկամորթ փայ-տահարին պարեմ թօնը, Պէթիւվէնի պէն նեղելով սալուրի փոշի մը եղածանկիւնի պի-ծը, կամ «սալ» դարբերու վրայ կաղցրութեան ոստատումին գլուպիլը. փնտաղին ամէն ինչ կուգայ և փոխադարձաբար, փնտաղիւն սգի ունեցողը միայն կը գտնէ ամէն ինչ կրնայ նպատակ ամէն բանի, երբ զրնայ կապը ձեռք ձգել։

Որորդաձեւութեանց ինչպէս նաև ըն-թերցումներու առարկան պէտք չէ որ մի միայն բուն նիւթին մէջ սահմանափակուի, այլ պէտք է տարածուի զայն ներկայա-ցնելու եղանակին, հանրութիւնը աւելի ա-պահով կերպով լուսաբանելու, կրապոքե-լու, ինչպէս նաև յուսադրած արդիւնքը անոր մտքին մէջ լաւ տպաւորել տալ կա-

բնաւորա միջոցներուն վրայ, կարելի է աւելն. բան զորի առնել, առանց ինքնիրեն եկածին աւելի: անցնելու, զգուշանալով սակայն կորսնցնելէ ընդլայնում մը երբ ինքնին կը ինկրպանայ եղած վերջացած վիճակի մէջ: Այդ կերպով կատարուած ընդլայնումները լաւագոյններն են, որովհետեւ մտքին օրէնքներէն կը բխին, փութիւնաբար ինքեւ նկարայնորէ: Ենպէս ինքեւ Կ. Կատարեալ, ապաւով քարոզի մը համար ալ զազափարներ միտք զան, պէտք է անոգ գտնուիլ անոնց նկատմամբ: ցորեննաւորը կը պահուին, ե իրաւորներն մատակարարը անոնցմով լուստով կը իջնէ իր ամբարանացներով:

Կեցողաձքը զոր միաքը պէտք է ունենայ խորհրդաձած ինչպէս և կարգացած ստանի, պէտք է բլլայ պարունակող ինտսած կեցողաձք մը, հետեաբար կրտորական կեցողաձք մը, ինչպէս աղթքի ստանի: Աղթքքի ստանի Աստուծոյ մօտիկ կ'ընէ մարդ, հոս՝ Աստուծոյ մօտիկ կ'ընէ բոյց իոյն ստանի նաև այն քաներուն՝ որոնք անոր անունով ճշմարտ կ'ըսեն հասկնալ կորդոյն, անոր որ իր ներսրդին աղթուկ և սոստ չարժուանքի չընեն, որ ինքզինք կը խանայ, որ աղթորուանէ չի փախչիր, որ ճշ նայի զաղափարներուն իրենց ուզած կընդ ծներան, որ իր ետը կը դրոնանէ իր հետախառաձած հոգեկան միտալարիին մէջ, որ կեղպով մը անոր հոս հպատակ կ'ըլլայ:

«Գեղացիներն ինքզինքներին դնում են իրենց մեջ՝ և մասնաւոր կ'ապրորդեն իրենց խումբի մեջ, որովհետեւ իրենց համայնական կարգը իրենց համայնական կարգի մեջ են դնում, որովհետեւ իրենց համայնական կարգը իրենց համայնական կարգի մեջ են դնում, որովհետեւ իրենց համայնական կարգը իրենց համայնական կարգի մեջ են դնում»։

Անհրաժեշտ է դարձնել որ խաղաբա-
կույթ աչափունքին մէջ ինչպէս է հաջ-
յարհնաւած կամ գրաւած միջոցին, մարդ
ինքնին, գէտ յանգիման կը համարի այն
հոգիններուն, որոնց պիտի ուզող է իր խա-
լը՝ զօրաց. ուսանող զոնքը կը մտածէ թէ
ինչպէ՞ս պիտի սնուցանէ իր զունդը, և ո՞չ

Քէ բանջարեղէնէր կամ պտուղի հաւաքածոյ կազմելու վրայ խորհիւն Աշխատանքանակը բնախօսին թէ Յշնամի եւ թի՛ քաւրեկամ. անոր թէ միացնութիւն կուտայ եւ թէ կըզգացում էմպառնայ. պերճախօսութիւնը խօսակցութիւնն է, թող խաղարկուղը, իր ունկնդիրները ունենայ ուրեմն իր երեւալայութեան մէջ, անոնց խօսք ներքայնայէն. մտիկ ընէ անոնց պատասխանները ինքն իրմէջ զգայ թէ անոնք պիտի հասկնան. պիտի գնահատեն ապա կամ այնքան, պիտի զգածուին անկէ. թող խօսառայ մտնէ աստա. մտաւթիւնէ. թող կոչում ընէ խորհուրդին որ դիմէ եւ ամէն ազնիւ քարոզարկութեան. մեր ներկները միւս խորհրդաւոր են, յանձնուս կը թաղին անոնք, ու այս է կարեւորը, ներքի մը մէջէն քաղելը, մեղքի համար անհուսին միտանալ, Աստուծոյ յարեւմտ առիթ մըն է. եթէ քարոզէն դուրս ելած ասանքը, ունկնդիրը՝ քարոզիկ վրայայշխորելով հանդերձ՝ իրեն հետ կը տանել տալաօրութիւն մը որ պայծառեկրպէ՛ Ժըւնկնդիրը» ինչ յաղուութիւն կըսակամ) խորանի զգացումի մը մէջն է ուղեմն, որ, անհանել աստղ զուք պիտի փնտէք ձեր, քարոզիկը նմաթը

III. ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐԱՆՔԸ

Ատանձաձեռքը զատեսելէն է. խնամով,
նշխուելէն ետքը, պէտք է ընտրութեան մը
է. կարգաւորումը մը ենթարկուելու, Կար-
գաւորումը բռն իսկ յարկեւումքն է ան-
շուշտ (composition), Է ասարկոյն, ցկայ թէ
ընտրութենէն կարծւմ ունի, ան պայման
կարծւմը հոս. փոխադարձ էս վստայի մտք
կընայ մզուկ որոշ յատակադէմ մը որդեւ
գրեյուէ. անոր մէջ որոշ գաղափարներ մը
ցընելու փափաքով. այս առաջէն է ընդ
անկարպոյն, վերեւ նկարադրում ինքն
էմը. իսկ երբ յատակադրման նպնիսէ
տաշտան կոցոցի գաղափարներուն վրայ. Է խորհրդ-
այսպէս կ'ըլլայ անորտանաւաւ Հարկի կոյ
տընէն խտելու համար գաղափարներուն. Էնտ-
րութեան մասին, վերացաբար անտեղ փոր-
գաւորութենէն, տաշտայ ասոր համար, մտ-
նայու. որ արկու ցը միտանէ կը փափաքներ

Կէլիսուդը բանք ասելով, — քանի՞ օր
յօրինակած քը ներդնելուին գործ ապրումն փ
միայնու — ընտրելին՝ անոր թնայագրած գրաւ

զափարհներուն մէջէն՝ անոնք որ ամենէն աղէկ կը ներկայացնեն զիրենք, այդ սկզբնական ներշնչումը, և որովք կարող են ունեննել զիրենք մէջ ալ արթնցնել զայն: Այս կտորները իրենք պիտի ստորագրեն բոլոր այն միւս կտորները, որոնք իրենց համար պատրաստութիւն մը, հարստացում մը և յաւելում մը պիտի ըլլան: Ընդհանուր կերպով մը պէտք է ձեռքի եկած կամ ձեռք հանդիպած գաղափարներուն մէջէն ընտրենք ոչ թէ այն գաղափարները որոնք աւելի մեծ՝ բացարձակ արժէք կամ մեծագոյն շահեկանութիւն մը ունին, կամ աւելի հաճելի, հետաքրքրական և ինքնատիպ են նային, այլ անոնք որ կը ծառայեն հետապնդուած նպատակին: Գաղափար մը պիտի չի ծառայեր առաջադրուած միտքին, սին շահեկանութիւն մ'ունի. աւելի ճիշդ՝ որքան աւելի շահագրգռական ըլլայ ան, այնքան աւելի փաստակար է, որովհետեւ կը համագործակցէ ուշագրութիւնը և այդպէս կը խանգարէ զնազը: Լըզոնտ որը Լիւի փլեյսէր Պաւլսի թէ՛ լքելով մը իր նիւթին սգոական եղած քանը միայն պէտք է արտայայտէ, և թէ անիկա պէտք է վերջանայ միշտ այն բանով զոր պէտք էր ցուցնել: Միեւնոյնը պէտք է ըսել ալ աւելի ճառին համար:

Այս ըսել է թէ զոհողութիւնը սկիզբէն իսկ կը պարտադրէ ինքզինքը, ինչպէս պիտի պարտադրէ աշխատանքին, ամբողջ տեղադրութեան միջոցին: Սրբ մարդ իր նիւթը որոշած է և իր առջևն ունի զայն, կ'առնէ անոր յետքը և անգործէ՝ կը մերժէ բոլոր փոփոխութիւնները: Ատկէց կը շահինք արդէն՝ չծանրաբեռնելով նիւթը: Կը շահինք հաճելի նիւթը ինքզինքին, իր լեցուն բայց ոչ զեւրոն միութեանը, իր տրամաբանութեանը ձգելով:

Բայց պէտք է աւելցնել թէ ծանրաբեռնումը վախճալիք բան է, նոյնիսկ օգտակար կամ օգտակար կարողութեան գաղափարները պարագային ևս:

Ինչքանքին չափ շղոյզը չի գիտեր բան դրելու:

Որչափ ծանրաբեռն ըլլան գաղափարները, այնքան քիչ կ'ըլլան անոնք ունեննելու համար պատշաճ իրար կը ճգմեն անմիջ, կը խեղդեն անոնք, ուստի մարդ կը խեղդուի զանոնք ներս առնելով, ներս չեն

ալ առնուիր անոնք, կամ, ամեն պարագային մէջ, չեն իւրացուիր, քանի որ այն վիճակին մէջ, ուր ստիպուած էք զանոնք ձգել. իւրացուելիք չեն անոնք: Գաղափարներուն չափազանց շատ ըլլալը քիչալայնումը չափազանց սակաւութիւն, ցըցուածքի պակասութիւն, հոգիները բացող պատրաստութեանց բացակայութիւն կը պատճառէ: Թո՛ղ զարգ, հրապարակաբար սակաւ չէ, զեղեցիկ չէ, կ'ախքենք սողանցք մըն է, ու տաժանելի բան է ասորկա: Կարճ քարոզները աւելի կ'անցնին, կ'ըսէ Թովմա Աքունացի, եթէ լաւ են՝ հաճոյքով կ'անկնդրուին, եթէ գէշ են՝ շատ ծանր չեն դար: Ամէն միտք իր կարողութիւնը անի: ամէն օք իր բաժակովը կուգայ, եթէ բաժակը լեցուի դուրս թափածը աւելի քան անօգուտ է: Կրնայ բոլորը աւելորդ նկատել տալ:

Աւա՛ղ մարդ կրնայ գոհացած զգալ ինքզինքը, եթէ մէն մի ունկնդիր զազափար մը, թիկադարան մը, որով մը տանի իրեն հետ, միայն մէկ հաս մը նոյնիսկ: Ու անտարակոյս, որպէսզի բան մը իր լեցուն պիտի ըլլալը բոլորին, կարեւոր է: Եր մէկէ աւելի ըլլալ տրուածը, բայց զգուշանալ պէտք է խոնդել: Ճանցէք համաստ ճոխութեան մէջ, որ զարժանութեան կը հրաւիրէ և խառնակելով չի խանգարելու: Աւելի լաւ է իրեւր գրաւիչ տեսարան մը ներկայացնել քան անոնց շուրջն ու վրան նկատողութիւններ լեցնելը: Իսկ ասիկա կը պահանջէ տեսակ մը կարճառատութիւն, որուն մէջ պիտի ազնկուի միայն ճարտար բազմազանութիւնը, ինչպէս միամպանտի պատկերներուն մէջ, որոնք ներքին գունազգութեան մը տպագորութիւնը կուտան, և գրեթէ մեծագոյն են, ինչպէս Ռեառասայի հեռանկարներուն մէջ, ուր քաղաք մը քանի մը գիծերու մէջ կը բովանդակուի:

Պատկերին պէս, ճառն ալ պէտք է մէկ հայեցումով մը ընդգրկուի: Յաղորդական պատկեր մը չէ՞ միթէ ան ալ: Էծածէ տը իս Գոհում, նկարիչ և մատենագիր, շատ լաւ տեսած է այս համապատասխանութիւնը: Անիկա կը պատմէ իր օրագիրին մէջ, թէ այցելու մը անգամ մը գլուխը ուղեւոր իր պատկերները, կ'ըսէր, քիչ մը բան մէկ անգամին կը տեսնար անտրոպոլոգի և Այս նկատողութիւնը ուշագրութիւնս գրաւ:

ւեցք է՛րսէ ան. ու զայն կը պատշաճեցնէ գրական արտագրութեանց, օրականութեան մէջ ի՛նչ է ամենէն աւելի բաղձացուած նպատակը, իր գործին վերջաւորութեանը մէջ յառաջ բերել տպագրութեանց այս միութիւնը, զոր ամէնը մէկ անգամէն կուտայ անոն հային: Բայց ի՛նչպէս ձեռք բերել այս միութիւնը, եթէ չես սահմանափակուիր զայն բացայայտելու կերպին մէջ, Հարստութիւն, պարզութիւն, միութիւն, այդպէս պէտք է լինի խոզկարգուն ամենէն մեծ մտահոգութիւնը:

Հետեւաբար, պէտք չէ չափազանց բաժանուիներ նախատեսել, աւելի քիչ ստորաբաժանուիներ, որոնք կը տարտղնեն լոյսը: Գորտէժ, Ռամպրանտ պայծառութեան մեծ սաւառնեքով և ստուերներու մեծ ամկարդակներով գործի կը սկսին, իրենց ոյժին մէկ մասն է ստիկա: Արդ, պէտք է սկիզբէն իսկ ուշադրութիւն ընել ատոր: Վասնի, եթէ ծանրաբեռնուած հիմին մէջ է, անդամանելի կը մնայ: Դեռատի քաղողիչներուն, դեռատի փրոնեստագէտներուն պարագան է ստիկա: Նորընծայ քաղողիչները կը փորձուին ստէպ ճառին միայն մէկ կէտը լեցնել ամբողջ ճառի մը, եթէ ոչ ճառերու շարքի մը զաղափարներով՝ Անփորձութեան նշան է, ու յետոյ, եթէ շարունակուի, անկարողութիւն, կը գիշերէ զաղափարները, առանց գիտնալու ոչ մէկը չահագործել անոնցմէ:

Բայց ստիկա աւելի կամ նուազ խուսուածութեամբ պէտք է հասկցուի ճառին նկարագրին համեմատ: Մարդ միտքը՝ կրնայ դրած ըլլալ որ ներկայացնէ անթերի ամբողջ մը, ու կերպով մը ամբողջովին սպասէ փրատաղձը, ցոյց տալու համար տրուած նիւթի մը ամէն յոգաւորութիւնը և բոլոր կողմերը: Բայց այն ատեն զոհողութեան օրէնքը մանրամասնութեան մասին միայն կը մտածուի, և յետոյ, պէտք է մտածել թէ այդպիսի ճառ մը կրնայ հետաքրքրական, հրահանգիչ և պատեհ ըլլալ, բայց ոչ պիտի ճախտական, բացի փայլատակող կէտերէ: Ժամանակ չըլլալ՝ Հրապարակախոսական շարժում մը, պատրարութիւն մը և հետեւութիւն մը կ'ուզէ. կոհակ մըն է անիկա, ու ալիքին հաւանարակչութեան եւ ծաւալումին օրէնքներուն հետ չի խաղցըւիր:

Եւ յետոյ, ի՛նչպէս կրնաք զոհողութիւն ընել նիւթի մը՝ զոր չէք որդեգրած: Ընտրելը՝ մերժել է: Հետեւաբար, պէտք է անդիշող ըլլալ: Այս կերպով միայն կարելի է ունենալ աշխատանքին յատկութիւնը, հետեւաբար ազդուութիւնը: Սաւառնեքը (envergure) պիտի չտուժէ ատկէց, վասնզի ոչ թէ իր լայնաթուղթնէն՝ այլ բարձրութենէն և խորութենէն է որ կը ճանչցուի անիկա. առարկաներուն թիւէն չէ որ կախում ունի անիկա, այլ անոնց իրարու հետ րենեցած լարաբեքութենէն, այսինքն միութենէն: Կը սերիմ աշի հառը, որուն մէջ կրցած են առնել երկինքն ու երկիրը, բայց այդչափ միայն. վասնզի մեր բնաբաններէն ամէն մէկուն իմաստին կը պատասխանէ ան. միակ Հայր մեր մը մէջ երկինքն ու երկիրը չկան միմէ: Բայց պատճառ մը չէ անիկա որ աստղաբաշխութեան և բնական պատմութեան համարութիւններով լեցնենք ճառը: Յղացումին ճոխութիւնը ոչ միայն չի պահանջել այդպիսի մանրամասնութիւն մը, այլ և որոշապէս հակառակ է անոր: Մնաց որ, պատշաճ է ընել Նորատի քաղողիչին թէ՛ սկզբնաւորութեանը մէջ՝ ճոխութեան տենչը վառնալու պիտի լուծութիւն մըն է: Երբ դեռ զաղափարներու կիրարկութեան մասին ծաւալ, իր հորիզոնները լայնցնել ուզելով՝ կրնայ խօսքի փոքրածութեան մէջ իյնալ: Աշխատեցէք աւելի խորանալ գիտնալ, ու տակաւ առ տակաւ, երբ աւելի շատնայ՝ Ներսիս բաներու ծանօթութիւնը, և հասու լինիք անոնց ներքին կապակցութեանը, խոսքի կորուստի կը գտնէք յառաջկալող լայնութիւն ճամբան:

(ՍԵՐՓԻԱՆԺ) Թրգմ. Թ. Ն. Գ.

